

Helsinki 28.3.2018

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

HE 16/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Viite: keskustelu Kinnunen/Holm 27.3.2018

Julkisalan koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO ry kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksen henkilöstön asemaan liittyvistä kysymyksistä, ja kiinnittää huomiota seuraaviin seikkoihin:

Valinnanvapauslakiluonnokseen ei suoranaisesti sisälly henkilöstön asemaan vaikuttavia lakipykälä, mutta koko valinnanvapauden toteuttamisen välilliset henkilöstövaikutukset ovat huomattavia. Hallituksen esityksen pohjalta henkilöstövaikutusten arviointi on äärimmäisen haastavaa, eikä tällä hetkellä ole keinoja selvittää riittävällä tasolla uudistuksen todellisia vaikutuksia henkilöstön asemaan ja palvelussuhteen ehtoihin.

Soteuudistus on suomalaisen työmarkkinakentän suurin liikkeenluovutus, jonka seurauksia on tämän lakiesityksen pohjalta äärimmäisen vaikea arvioida. Uudistus vaikuttaa satojen tuhansien työntekijöiden ja viranhaltijoiden asemaan ilman, että lakiluonnoksessa säädettäisiin palvelussuhteen ehdoista mitään. Uusien palvelutuottajien ja valinnanvapauden lisääminen tulevat aiheuttamaan sekavuutta ja epäjatkuvuutta niin kansalaisten palvelujen saumattomuuden kuin työntekijöidenkin palvelussuhteiden kannalta. Tämän vuoksi koko uudistuksen keskeinen alkuperäinen tavoite eli palvelujen integraatio uhkaa jäädä toteutumatta.

Henkilöstövaikutuksia tulee arvioida osana valinnanvapauden pilotointia. Arvioinnissa on kyettävä määrittelemään, miten palvelutuotannon siirtyminen yksityiselle palveluntuottajalle vaikuttaa henkilöstön työehtoihin, työolosuhteisiin, työhyvinvointiin ja pidempiaikaisesti henkilöstön eläkkeisiin. Lisäksi sote-järjestämisvastuun siirtyessä maakunnille, on mahdollista ja jopa todennäköistä, että henkilöstön työssäkäyntialuetta tullaan laajentamaan. Tätä problematiikkaa on tarkasteltava sekä työsuojelun että palvelussuhteen ehtojen osalta. Sosiaali- ja terveystalvet ovat Suomen työmarkkinoiden naisvaltaisin ala, joten lakiesityksen sukupuolivaikutukset on arvioitava kattavasti.

Lakiluonnoksen edellyttämät toimintatapojen muutokset ovat asiakaslähtöisiä ja vaikuttavia, mutta niissä on huomioitava myös henkilöstön työhyvinvointi. Terveysten- ja sosiaalihuollon ammattihenkilöiden osaaamisella, ammatillisella johtamisella ja yhteistyöllä on olennaisen tärkeä asema asiakkaiden hyvinvoinnin turvaamisessa ja palveluprosessien kehittämisessä. Henkilöstö on otettava mukaan, ja heille on annettava mahdollisuus tosiasiallisesti vaikuttaa kaikissa uudistuksen suunnittelu- ja toteutusvaiheissa.

Soteuudistuksen tavoitteena on ollut kustannusten hillitseminen. Sen epäillään jäävän toteutumatta. Kustannussäästöjä ei saa toteuttaa henkilöstöresursseja leikkaamalla, palvelussuhteen ehtoja heikentämällä tai kelpoisuusvaatimuksista tinkimällä. Jo nyt monissa sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijatehtävissä on alueellista ja palvelusektorikohtaista henkilöstövajetta sekä pyrkimystä tinkiä kelpoisuusvaatimuksista palvelun laadun ja vaikuttavuuden kustannuksella.

Ennaltaehkäisevien palvelujen parantaminen edistää soteuudistuksen vaikuttavuutta ja tuo kustannussäästöjä. Lakiesityksen mukainen palvelutuottajan valinta kuuden kuukauden välein ei turvaa ennaltaehkäisyn edellyttämää jatkuvampaa asiakassuhdetta. Se ei ole tarkoituksenmukainen eikä toimiva ratkaisu myöskään henkilöstön näkökulmasta. Kuuden kuukauden välein mahdollinen palveluntuottajan vaihtaminen tekee henkilöstötarpeen arvioinnin ja oikean mitoituksen epävarmaksi. Vuoden sidonnaisuusjakso olisi tarkoituksenmukaisempi.

JUKO ry edellyttää, että uudistuksen voimaannpanolaissa on turvattava työntekijöille ja viranhaltijoille varmuus siitä, kuka on heidän työnantajansa ja miten palvelussuhteen ehdot määräytyvät. Vuosikausia jatkunut epävarmuus kuormittaa ja jatkuessaan se vaarantaa uudistuksen toimeenpanoa.

Lainsäädännössä on selkeästi määriteltävä henkilöstön osallistumisoikeudet ja varmistettava tosiasialliset mahdollisuudet uudistuksen suunnitteluun ja toteutukseen. Voimaannanolain liikkeenluovutusta koskevat siirtymäsäännökset tulee päivittää vastaamaan valinnanvapauslain mukaisia siirtymäaikoja aina vuoteen 2024 asti. Valinnanvapauslain perusteella maakuntiin ja maakuntakonsernin yhteisöihin siirtyvän henkilöstön lisäeläketurva on varmistettava lainsäädäntömuutoksin.

JUKO ry edustaa sote-alalla muun muassa seuraavien liittojen jäseniä:

*Agronomiliitto/ Ravitsemusterapeuttien yhdistys
Akavan Erityisalat
Akavan sairaanhoitajat ja Taja
Insinööriliitto
KTK Tekniikan Asiantuntijat
Luonnon- ympäristö- ja metsätieteilijöiden liitto Loimu
Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia
Suomen Ekonomit
Suomen Eläinlääkäriliitto
Suomen Farmasialiitto
Suomen Fysioterapeutit
Suomen Hammaslääkäriliitto
Suomen Lakimiesliitto
Suomen Lääkäriliitto
Suomen Psykologiliitto
Suomen Puheterapeuttiliitto
Suomen Terveystieteiden tutkimuskeskus
Suomen Toimintaterapeuttiliitto
Suomen Työterveyshoitajaliitto
Yhteiskunta-alan korkeakoulutetut*

Toiminnanjohtaja Maria Löfgren
maria.lofgren@juko.fi
puh. 040 568 2798